

1 Inleiding en leeswijzer¹

"HEERE, bekeer ons tot U, zo zullen wij bekeerd zijn; vernieuw onze dagen als van ouds." (Klaagl. 5:21)

In onze tijd bidden velen om een opwekking. Weinigen beseffen echter de oorzaak van de duisternis² ³ in de kerken: namelijk onze zonde t.a.v. het volk Israël. Er zal een geweldige opwekking komen wanneer de kerken eerbiedig erkennen wat God in Zijn Woord spreekt aangaande Israël, zich verootmoedigen voor God en schuldbelijdenis doen tegenover God en Israël voor het onrecht wat Israël eeuwenlang is aangedaan, en alle vervangingstheologie radicaal wegdoen.

In allerlei kerken, variërend van oud-gereformeerde- tot en met pinkster-gemeente, heeft God Zijn kinderen. Ondanks alle enorme verschillen in geloofsbeleving, cultuur en verstaan van de Schrift⁴, is er één gemeenschappelijk herkenningspunt, namelijk het bloed van Jezus Christus, Gods Zoon, dat ons reinigt van alle zonde (1 Joh. 1:7). Het doet mij echter verdriet dat in de gereformeerde gezindte zoveel mensen geen geloofs zekerheid hebben (Rom. 5:1), en een opgroeien in de genade en kennis van onze Heere en Zaligmaker Jezus Christus (2 Petr. 3:18) missen. Mijns inziens komt dat voort uit een verkeerd verstaan van de Schrift, in het bijzonder een verkeerd verstaan van wat de Schrift zegt over Israël. Een schriftuurlijker zicht daarop heeft consequenties voor o.a. de leer van de verbonden, het geloof in God, het leven op deze aarde vanuit het geloof in Jezus Christus, de uitverkiezing, de verhouding tussen wet en evangelie, de doop, de gemeente, het zicht op Israël, de eindtijd, enz. De breuken tussen de kerken zijn ouder dan de kerkscheuringen van deze of de vorige eeuw. De grootste breuk die er ligt is ontstaan in de eerste eeuw na Christus, toen kerk en synagoge uit elkaar gingen. De kerk verliet haar Joodse oorsprong, en dwaalde steeds verder af, en tenslotte zijn de Roomse kerk en het pausdom ontstaan. In de leer van de Roomse kerk is Israël geheel afwezig.⁵

In de duistere Roomse Middeleeuwen begon God het werk van de Reformatie. Mannen Gods, zoals Luther en Calvijn en vele andere reformatoren brachten vanuit Gods Woord de leer van de rechtvaardiging uit het geloof in Jezus Christus alleen (Rom. 5:1) weer aan het licht. Ik heb veel waardering voor het vele goede wat ze gezien en gedaan hebben. Wat de Schrift zegt over Israël bleef echter nog duister⁶, het herstel van Israël zou nog enkele eeuwen op zich laten wachten.⁷

¹ Zie "de verklarende woordenlijst" voor allerlei begrippen die in dit hoofdstuk voorkomen.

² Ik bedoel **niet** dat niemand gelooft of dat niemand God ervaart. Wel is het duidelijk dat er een grote "matheid" is, en dat er van veel kerken maar weinig uitgaat. En de gemeenten die groeien, groeien vaak ten koste van andere gemeenten, en niet omdat onkerkelijken tot bekering komen. Er komen gelukkig wel onkerkelijken tot geloof, maar niet bijzonder veel. Het idee van een duisternis in de kerken is niet van mijzelf, in de kerken zijn regelmatig klachten te horen over de donkere tijden. Velen zien uit naar een opwekking, maar zien geen lichtpuntjes. En er verschijnen ook boeken over godsverduistering, zie b.v. ref. [26] en ref. [61].

³ Ik ga hierbij uit van de situatie in Europa en Nederland. Uit andere delen van de wereld, zoals Zuid-Amerika, Zuid-Oost-Azië, China, Afrika, Rusland, Israël, bereiken ons berichten van de machtige daden Gods. In christelijk Europa gaat de kerk achteruit. In christelijk Europa vond de Holocaust plaats.

⁴ Het Schrift verstaan is zeer verschillend. Ik vraag niemand om dit boek klakkeloos te geloven, maar om biddend tot God de Heilige Schrift te onderzoeken of de dingen alzo zijn, zoals de Bereërs deden (Hand. 17:11). Merk uit Hand. 7:11 op dat het O.T. daarbij onmisbaar is, dat was voor de Bereërs immers de Schriften.

⁵ Zie b.v. ref. [99], een boek waarin de (Roomse) kerk tot een afgod is gemaakt die alle genade schenkt, maar Israël komt in dit boek nergens voor.

⁶ Er is wel altijd een onderstroom geweest met een andere visie op Israël en de doop.

⁷ Toch heeft men ook in de hoofdstroom van de Reformatie alle eeuwen door uitgezien naar en verwachting gehad voor de

Net zoals in de leerboeken van de Roomse kerk is ook in de boeken van de kerk van de Reformatie Israël vaak niet of nagenoeg niet aanwezig. In onze tijd van het herstel van Israël is het goed dat de leer t.a.v. Israël wordt rechtgezet.¹ De leer t.a.v. Gods oogappel, waar God voortdurend mee bezig is en waar de hele Schrift vol van is, kan niet zonder zeer grote schade van de kerk worden verduisterd. Ik wil meehelpen om de kerk weer een juist zicht op Israël te geven, in het besef dat ik niet de enige ben die hiermee bezig is.² Integendeel, ik verblijd mij erin dat allerlei mensen, in allerlei kerken, zicht op Israël krijgen. Bij een bijbelsers zicht op Israël zal ook het gebed en de steun voor Israël verveelvoudigen.

Gelukkig zeggen in onze tijd steeds meer christenen afstand te nemen van de vervangingstheologie³. Dit afstand nemen van de vervangingstheologie werkt echter helaas nauwelijks door in de preken. En vaak beseft men in het geheel niet wat de consequenties ervan zijn. Voor velen heeft Israël geen betekenis bij het lezen van de Schrift, en weet men niet wat men met Israël aan moet. Dit boek wil hier inzicht in geven, en Israël de rechtmatige plaats geven, die Israël volgens Gods Woord heeft. Dus wordt in dit boek ook steeds Jezus Christus verkondigd, want Israël is ondenkbaar zonder Jezus Christus, en Jezus Christus is ondenkbaar zonder Israël (Openb. 22:16⁴).

Het is buiten enige twijfel dat wij, zowel Jood als heiden, alleen zalig worden door te geloven in de Heere Jezus Christus (Hand. 16:31): Yeshua HaMashiach⁵. Een theologie echter, waarin Israël structureel afwezig is, terwijl in de Schrift Israël overal aanwezig is⁶, veroorzaakt ongetwijfeld grote duisternis: Die Israël aanraakt, raakt Gods oogappel aan (Zach. 2:8). Ik geloof níet in Israël, maar ik geloof wèl in de God van Israël (Jes. 49:7). We worden níet zalig door Israël, maar wèl via Israël (Joh. 4:22).

Het doel van dit boek is: belichten welke plaats Israël inneemt in de Schrift, de relatie tussen Israël en de gemeente, welke gevolgen dit heeft voor de gemeente, en welke rijkdom hierin ligt. Hiermee is onlosmakelijk een subdoel van dit boek verbonden: duidelijk maken wat vergeestelijken is, hoeveel kwaad dit heeft aangericht, en iedereen te bewegen radicaal met vergeestelijken te

ondergang van de anti-christ (het pausdom), het herstel van Israël, de bekering der Joden en een heilstijd voor de Kerk. Enkelen van de velen die deze verwachting hadden zijn Wilhelmus à Brakel, Thomas Boston, Hermannus Witsius, Wilhelmus Eversdijk, Theodorus van de Groe, E. Franssen, Bunyan, Spurgeon. Apart en met veel ere mogen we wel de messiasbelijdende Jood I. da Costa noemen. Tot in onze tijd toe is er zeker ook in het bevindelijk deel van de gereformeerde gezindte veel liefde en aandacht voor Israël.

¹ Uit deze eeuw wil ik noemen (de lijst is verre van uitputtend!): Dr. K.H. Miskotte, Ds. A.M. Berkhoff (jaren 30 van deze eeuw), Johannes de Heer, Mevr. Rebecca de Graaf-van Gelder.

² Enkelen daarvan zijn b.v. Ds. R. Boogaard, Ds. P. den Butter, Ds. G.H. Abma, Dr. G.H. Cohen Stuart, Ds. L.W.G. Blokhuis, Drs. J. van Barneveld, Jan Willem van der Hoeven, Lance Lambert, Herman Goudswaard, Lion en Elze Erwtman.

³ Onder een vervangingstheologie versta ik een theologie, waarbij zaken die God in Zijn Woord aan Israël heeft gegeven (b.v. de verbonden en allerlei beloften) op de kerk worden toegepast. De enige remedie tegen de vervangingstheologie is een volledige en onvoorwaardelijke terugkeer naar Gods Woord (= de Bijbel), waarbij men zeer nauwkeurig en onder de verlichting van Gods Geest leest wat er staat.

⁴ Israël is ondenkbaar zonder Jezus Christus, want Hij is de Wortel, en Jezus Christus is ondenkbaar zonder Israël, want Hij is het geslacht Davids (Matth. 22:42-45).

⁵ De eigenlijke, Joodse naam van Jezus Christus is Yeshua HaMashiach. Zo zal Hij dan ook in het vervolg in dit boek voornamelijk worden genoemd.

⁶ Behalve triviale woorden zoals 'de', 'het', 'een', 'en', 'hij', 'zijn', enz., is één van de meest gebruikte woorden het woord 'Israël(s)'. Maar liefst ongeveer 2500 keer!

breken. Ik hoop dat alle christenen zich dit boek ter harte zullen nemen, van oud-gereformeerd tot en met pinkstergemeente. Een belangrijke doelgroep van dit boek is echter de gereformeerde gezindte, samenhangend daarmee wordt de Statenvertaling gebruikt.

In dit boek wordt **geen** gereformeerde verbondstheologie geleerd, integendeel, ik hoop duidelijk te maken dat de wortel ervan het kwaad van de vervangingstheologie is. In dit boek worden ook **geen** twee wegen geleerd om zalig te worden, en ook **geen** hemelse roeping voor de gemeente en een aardse roeping voor Israël o.i.d. Ik probeer aan te tonen dat overal waar in de Schrift Israël staat ook inderdaad Israël is bedoeld, en ik hoop te laten zien vanuit het O.T. dat het vrederijk¹, het herstelde Koninkrijk van Israël aanstaande is, maar men vindt in dit boek **geen** bedelingenleer. Ook vind ik in de Schrift **geen** opname van de gemeente voor een of andere grote verdrukking, en pers ik Openb. 4-19 **niet** in drieëneenhalf (of zeven) jaar, zoals in de bedelingenleer wordt gedaan.

Ik ga uit van de onfeilbaarheid en de volledige betrouwbaarheid en eenheid van het Woord van God, de Bijbel. Ik geloof dat als Gods Woord de juiste plaats krijgt, er een grote zegen komt. De juiste plaats van het Woord van God betekent ook een juiste schriftuitleg. Israël is daarbij geen vrijblijvende zaak: de trouw van God is in het geding!

Ik belijd met Paulus in overeenstemming met de Tora dat wij, zowel Jood als heiden die geloven in Jezus Christus, Abrahams kinderen zijn! Toch zijn wij, heidenen, **geen** Israël, en is er **geen** verbond met ons gesloten. Zie hiervoor in het bijzonder par. 4.1.3.3 en par. 7.2.

Op de achtergrond van het vergeestelijken staan ongeveer 19 eeuwen stromen van vergoten Joods bloed! Hiervan is nauwelijks besef bij de christenheid! En velen beseffen niet eens wat vergeestelijken is, of dat ze vergeestelijken! Bij het niet-vergeestelijken staat op de voorgrond Gods trouw aan Zijn volk Israël, het Joodse volk, en dat is de basis voor onze hoop op God, dat Hij ook trouw zal zijn aan ons. Graag wil ik d.m.v. dit boek iedereen doordringen van het besef dat vergeestelijken **zonde** is. Theologie is niet neutraal, een verkeerde theologie kost mensenlevens!! Enkele gevolgen van een verkeerde theologie zijn: ongeveer 19 eeuwen lang vergieten van Joods bloed en hedendaags antisemitisme, het geringe aantal christenen op het totaal van de wereldbevolking, het oordeel over de volkeren, die zullen worden geoordeeld naar wat ze Israël hebben aangedaan, geloofsonzekerheid binnen de aanhangers van de gereformeerde religie², duisternis in de kerken van de gereformeerde gezindte, niet weten wat men met de Staat Israël aan moet. Het is **niet** mijn bedoeling om alles in de schoenen te schuiven van de gereformeerde religie, dat zou niet terecht zijn. Ik probeer echter wel bij te dragen aan de bewustwording van de traditie waarin we allemaal als christenen staan. Ook wil ik duidelijk maken dat de gereformeerde verbondstheologie een vervangingstheologie is, die Gods oogappel, Israël, aantast. Het is niet mijn bedoeling om iemand het geloof in Jezus Christus af te pakken, (dat kan ik ook helemaal niet), maar het is mijn bedoeling om iemands geloof te verrijken.

¹ De Reformatie had i.h.a. geen zicht op het vrederijk, omdat Israël in de leer niet de plaats kreeg, die God aan Israël in de Bijbel geeft. Heel tekenend is dat de gereformeerde leer van de eindtijd hetzelfde is als die van de Rooms Katholieke Kerk (zie ref. [99]).

² Dit heeft vooral betrekking op degenen, die worden gerekend tot de 'bevindelijk gereformeerden'.

Dit boek is uit liefde geschreven. Ik weet dat ik vele broeders en zusters heb in de gereformeerde gezindte. Maar desalnietemin, nee, juist daarom, schrijf ik dit boek. Wellicht vindt men mij heel fel en emotioneel. Ik geloof echter zelfs dat God ons daarin voorgaat. Wanneer het Joodse volk een gouden kalf heeft gemaakt, dreigt God om het volk te vernietigen (Ex. 32:10). God reageert daar ontzettend bewogen, ontzettend emotioneel, en gaat niet koud en afstandelijk redeneren: "dat kan Ik niet zeggen, want dan kunnen Mijn beloften nooit meer uitkomen"¹. Als we zien hoe emotioneel en bewogen God reageert op wat mensen doen, zouden wij dan niet vervuld moeten zijn met een heilige toorn tegen al het afwijken van de Schrift, dat de eeuwen door zulke bloedige consequenties heeft gehad? Mozes zondigde niet, toen hij vervuld was met toorn (Ex. 32:19), en de afwijking van de Israëlieten zag. Jezus zondigde niet, toen hij toornig (en tegelijkertijd bedroefd) was over de verharding van het hart van de Farizeeën (Mark. 3:5). En wie was er fel zoals Paulus in zijn brief aan de Galaten? Mag ik alstublieft fel en emotioneel zijn na ongeveer 19 eeuwen vervangingstheologie en ongeveer 17 miljoen Joden vermoord in christelijk Europa?² Of zijn 17 miljoen Joden nog niet genoeg? Elia was zo fel dat hij al de profeten van Baäl afslachtte (1 Kon. 18:40). En Paulus vervloekte leraars die een verkeerd evangelie brachten (Gal. 1:8,9). Het Woord van God licht achten en laten buikspreken is **zonde!** Elke ketterij begint bij het afwijken van het Woord van God: i.p.v. Gods Woord verkondigt men een eigen mening. Alle zonde in de wereld is een gevolg van de eerste zonde: geloof hechten aan een verdraaiing van Gods Woord (Gen. 3:1-6), en geen geloof hechten aan wat God wèl heeft gesproken (Gen. 2:16,17).

Gods Woord is geen wartaal! Als iemand het heeft over b.v. Rotterdam, auto's en familie Janssen, haalt niemand het in zijn hoofd om te zeggen: het gaat resp. over Amsterdam, treinen en familie Pietersen. Maar de Woorden van de allerhoogste God worden voortdurend verdraaid! Al heel snel na de tijd van de apostelen begon de kerk (gemeente) zich Israël³ te noemen. Alleen al door zich Israël te noemen, miskent de kerk (gemeente) het echte Israël, het Joodse volk, wat door God is uitverkoren. En de geschiedenis bewijst dat de kerk (gemeente) door zich Israël te noemen tegen de Goddelijke uitverkiezing van Israël, dus tegen God Zelf ingaat:

- In het spoor van het zich stellen op de plaats van Israël kwam de Jodenvervolgung.
- In de theologieën komt Israël niet voor.

Met Israël verdween ook een groot stuk zegen, zodat er nu velen gevangen zitten in een geloofsleer, zonder Israël en zonder geloofszekerheid.

Ik wil heel dicht bij de Schrift blijven, en nagaan wat de Schrift zegt over Israël, en wat daarmee verband houdt. Ik wil iedereen oproepen om met een opengeslagen Bijbel mee te lezen, en zich te keren tot God en Zijn Woord. Ik heb niet de pretentie dat ik alle dingen goed zie, of dat dit boek compleet is. Als men aanmerkingen op dit boek heeft, laat die kritiek dan echter niet worden gegoten in het vat van: "dit boek is niet gereformeerd", "het klopt niet met wat de oudvaders zeggen", "wij zien het nu eenmaal anders", of "het gaat niet uit van de belijdenisgeschriften", maar corrigeer mij vanuit de Schrift, en de Schrift alleen.

¹ B.v. de belofte in Gen. 49:8, waarin Juda wordt aangewezen als de stam waaruit de Messias zou voortkomen, terwijl Mozes, die als enige zou overblijven, uit de stam van Levi was. En wellicht zou Jozua overblijven, die niet had meegedaan met het gouden kalf, Ex. 32:17, maar die was uit de stam van Efraïm, Num. 13:8,16.

² Het aantal van 17 miljoen tussen 400 en 1945 heb ik uit ref. [89].

³ Vaak met voorvoegsels, b.v. "het ware Israël", "het geestelijke Israël", "het echte Israël".

Leeswijzer:

Ten eerste dient te worden opgemerkt dat in dit boek vaak de uitdrukking "het Joodse volk" wordt gebruikt. Ik bedoel deze uitdrukking **altijd** in de zin van alle twaalf stammen van Israël, en niet slechts de stammen Juda en Benjamin. In hoofdstuk 6 wordt hierop nader ingegaan.

In "Hoofdpijnen" worden de belangrijkste lijnen geschetst. Er is voor gekozen om zoveel mogelijk de Schrift te volgen, om te zien wat de Schrift zegt. Daarom wordt b.v. bij de behandeling van een aantal profetische boeken zeer kort de lijn van het hele profetenboek geschetst, i.p.v. dat wordt uitgegaan van enkele kernteksten. Ik besef dat de keerzijde van deze methode is, dat de lijn van het betoog dat door mijn hele boek loopt daardoor niet altijd even helder zal zijn. Ik hoop echter te bereiken, dat de lijn van de Schrift zelf juist wel veel helderder wordt.

Achterin het boek vindt men de referentielijst, waarnaar de referenties (de getallen tussen rechthoekige haken) verwijzen. Helemaal achterin is een verklarende woordenlijst opgenomen, waarin allerlei begrippen worden uitgelegd.

Na hoofdstuk 1: "inleiding en leeswijzer", wordt in hoofdstuk 2 in het kort het belang van **alleen de Schrift** benadrukt. In hoofdstuk 3 wordt ingegaan op de relatie tussen het O.T. en het N.T., het Joodse karakter van de Schrift, en het gebruik van Israël in de Schrift. Ook wordt ingegaan op de vervangingstheologie en enkele voorbeelden daarvan gegeven. Daarbij geef ik vanuit de Schrift aan wat er op tegen is. Ik geloof dat als men ergens een mooi huis wil bouwen, eerst het bouwswel wat op die plaats staat moet afbreken. In hoofdstuk 2 of 3 is nog geen grondige studie van de Schrift te vinden, dat komt pas in hoofdstuk 4 en hoofdstuk 5. Er wordt vooruitgegrepen op conclusies die pas in hoofdstuk 4 en 5 worden onderbouwd. Dit boek is geen wiskundeboek, ik probeer al vanaf het begin lijnen aan te geven die in de loop van het boek steeds duidelijker worden, en relaties duidelijk te maken. Degenen die vanuit de gereformeerde leer moeite hebben met hoofdstuk 2 en 3, worden verzocht om eerst hoofdstuk 4 en 5 te lezen. Ook degenen die niet met de gedachtenwereld van hoofdstuk 2 en 3 zijn opgegroeid kunnen gewoon met hoofdstuk 4 beginnen. Hoofdstuk 4 gaat over het spreken van God in het O.T., en hoofdstuk 5 gaat over het spreken van God in het N.T. Hoewel hoofdstuk 4 en 5 apart kunnen worden gelezen, vormen ze toch een dusdanige eenheid (omdat de Schrift een eenheid vormt), dat ze het beste als één geheel kunnen worden gelezen. Par. 4.2, 4.5 en 5.2 zijn paragrafen met enkele conclusies. Hoofdstuk 6 gaat over het spreken van God in onze tijd, toegespitst op Israël. Gods spreken is niet iets van het verleden, God spreekt nu! Hoofdstuk 7 tenslotte, richt zich èn sterk op de aanhangers van de gereformeerde leer, èn op de aanhangers van de leer van de bedelingen (een leer die vooral onder evangelische christenen invloed uitoefent). In dit hoofdstuk wordt een antwoord van ú gevraagd. De oproepen die aan u worden gedaan, worden bijbels onderbouwd in de hoofdstukken 4 en 5. Ik roep u daarom op om een bijbels antwoord terug te geven.

Wellicht vindt men dat de kerk / gemeente er slecht van afkomt. De benaming "Katholieke Kerk" wordt door mij echter altijd als aanduiding wordt gebruikt voor alle kerken en gemeenten gezamenlijk. Niet alleen de Rooms Katholieke Kerk, maar ook alle protestantse kerken, uiteenlopend van Gereformeerde Gemeente in Nederland tot pinkstergemeenten. In par. 7.1 beroep ik mij hiervoor op Calvijn, die zijn standpunt baseert op de Schrift. Uiteraard is niet alles (in dezelfde mate) van toepassing op alle kerken. Verder is uit sommige gedeelten van hoofdstuk 4 en 5 op te maken dat ik de Godheid van Yeshua HaMashiach belijd. Inderdaad identificeer ik

Yeshua HaMashiach met de HEERE. Voor degene die daar moeite mee heeft is dit in par. 7.9 verantwoord.

Wellicht vindt men mij zeer stellig. De meningen die ik bestrijd zijn echter minstens even stellig. Omdat die echter al eeuwen lang worden verkondigd, merkt men dat niet meer. In vele meditatie wordt onbekommerd en zeer stellig uitgegaan van een genadeverbond met de kerk, wordt gesproken over Jezus Christus als Koning van Zijn kerk, wordt de "wederdoop" zeer sterk veroordeeld, enz., enz. Dit boek is niet stelliger dan de boeken die op het gereformeerde erf verschijnen, het wil echter alleen staan op basis van de Schrift, en niet op basis van Schrift en belijdenis. Dit boek heeft dezelfde stelligheid als alle boeken uit de gereformeerde gezindte, maar verkondigt op basis van Gods Woord wel iets anders.

Dit boek wil niet het zoveelste boek op de markt zijn, maar wil iedereen wakker schudden, de Schrift integraal schriftuurlijk doordenken, en vraagt tenslotte om een schuldbelijdenis en actie. Dit boek is niet bedoeld als gedachtenspel of intellectuele oefening of als voer voor theologen. Ik geloof in de kracht van de Heilige Geest en in Yeshua, de Messias voor zowel Jood als heiden. "Jezus Christus is gisteren en heden dezelfde en in der eeuwigheid." (Hebr. 13:8). Ik vraag aan ú, de lezer van dit boek, om mee te bidden om de Heilige Geest, en zelf de Schrift ter hand te nemen om te zien wat de Schrift nu eigenlijk echt zegt. Dit betekent dat ik u vraag dit boek niet vrijblijvend te lezen, maar ook de praktische consequenties te trekken, die in het laatste hoofdstuk worden beschreven. Dan zal er een wereldwijde opwekking komen waarin ook u en de gereformeerde gezindte zullen delen, om Israël tot jaloersheid te verwekken (Rom. 10:19, 11:13,14). Moge dit boek leiden tot aanbidding van de ene ware God, de God van Abraham, de God van Izak, en de God van Jakob, de God van Israël (Ex. 3:15), door Yeshua HaMashiach, onze Heere!

"Want indien hun verwerping de verzoening is der wereld, wat zal de aanneming wezen, anders dan het leven uit de doden?" (Rom. 11:15)

Bron

De voorafgaande tekst is hoofdstuk 1 uit het boek "GOD HEEFT EEN ZOON!", "*Israël in de Schrift en de betekenis van Israël voor de gemeente*", Floor van der Rhee, Uitgeverij Fuma, Delft, 1997, ISBN 90-803952-1-8.

Meer weten?

Boek

Als u meer wilt weten over de Bijbel en daarmee ook de plaats van Israël, lees dan het boek "GOD HEEFT EEN ZOON!", "*Israël in de Schrift en de betekenis van Israël voor de gemeente*", Floor van der Rhee, Uitgeverij Fuma, Delft, 1997, ISBN 90-803952-1-8.

Meer informatie over dit boek en hoe te bestellen is te vinden op de website van [uitgeverij Fuma](#).

Website

Als meer wilt weten over de Bijbel en daarmee ook de plaats van Israël, kunt u verder de artikelen op de website van [uitgeverij Fuma](#) bezoeken.